

شیوهٔ بنای کلیسا و جهت‌گیری آن به
سوی شرق

برگرفته از اثر قس إشعیاء عبدالسید
فرج

.....ترجمه پدر دانیال

خداوند خالق، خود فرمان داد تا
معابد و خانه‌های عبادت برای نام او
بنا شوند. او نخستین طرح معماری
مقدس را به موسی نبی عطا کرد
(خروج ۲۵؛ عبرانیان ۸:۵). همچنین
سلیمان نبی، معبد را بر پایهٔ نمونه‌ای

که خداوند به پدرش داوود از طریق روح القدس نمایان کرده بود، ساخت (ایوب ۱۱: ۲۸-۱۲، ۱۹).

از این رو، ساخت بنای کلیسا دارای ضوابط و شروط ویژه‌ای است که از آغاز، رسولان و پدران نخستین کلیسا بر اساس معیارهای شایسته «خانه خدا» آن را وضع کردند.

کلیسای عهد جدید از حیث معنا و ساختار روحانی تفاوت اساسی با معبد عهد قدیم ندارد، جز در آنچه روح عبادت در دوران فیض اقتضا

می‌کند.

بر پایه قوانین کلیسایی، قدیس
باسیلیوس کبیر تصریح می‌کند:

< «هیچ کلیسایی نباید بدون اجازه و
برکت اسقف بنا گردد؛ و اگر کسی
چنین کند، نباید هرگز در آن تقدیم
قربانی انجام پذیرد. و اگر کاهنی
جرات کند در چنین مکانی قربانی
تقدیم کند، از پیکر کلیسا منفصل
خواهد شد» (دسقولیه، بند ۹۴).

۱. جهت‌گیری کلیسا به سوی شرق

در «دسقولیه» (کتاب تعلیمات رسولان) باب دهم آمده است:

«خانه‌ای که کلیسا است، باید در امتداد طول خود رو به شرق باشد، و رواق‌های آن به سوی مشرق قرار گیرند تا همانند کشتی مقدسی باشد که مؤمنان درون آن به سوی شرق نماز می‌گذارند.»

در همان باب تصریح شده است:

«مؤمنان باید به سمت شرق بنگرند
و از خداوندی که به آسمان‌های
آسمان در سمت شرق صعود کرد،
درخواست نمایند، و به یاد آورند
منزلگاه نخستین خود، یعنی فردوس
را که در شرق بود؛ همان جایی که
آدم نخستین پس از نافرمانی از
فرمان الهی و پیروی از مشورت مار
از آن بیرون رانده شد.»

۲. دلایل الهیاتی جهت رو به شرق

قدیس آتاناسیوس رسولی در تبیین
این موضوع می‌فرماید:

1. مسیحِ خداوند به سوی شرق
صعود فرمود، و در روز بازگشت دوم،
پای‌های او بر کوه زیتون خواهد
ایستاد که در مقابل اورشلیم از سمت
شرق واقع است (زکریا ۴:۱۴).

2. خدا نور است، و مسیح فرمود:
«من نور جهانم» (یوحنا ۱۲:۸). از
آنجا که نور از مشرق می‌تابد،

شایسته است نمازگزار همواره رو به
سوی نور بایستد.

3. فردوس عدن در مشرق قرار
داشت؛ از این رو، مؤمن با روی آوردن
به شرق در دعا، بازگشت به منزلگاه
نخستین خود را طلب می‌کند.

4. آدم پس از رانده شدن از بهشت،
در برابر دروازه آن ساکن شد تا بتواند
آن را ببیند و در دعاهایش رو به
سوی آن بایستد.

قدیس باسیلیوس کبیر در موعظه‌ای
دربارهٔ اعتراف می‌گوید:

«پرچم صلیب را به سوی مشرق
می‌نهم تا با نگاه خود بازگشت به
فردوس را به یاد آوریم.»

و در موعظهٔ دیگر دربارهٔ دعای ربانی
می‌افزاید:

« ما به سوی مشرق می ایستیم، نه
از آن رو که خداوند نادیدنی تنها در
آنجا است، بلکه تا میهن حقیقی
خویش را که در مشرق است، به یاد
آوریم و فردوسی را که از آن تبعید
شدیم، بجوییم.»

همین معنا را قدیسان بسیاری
همچون ساویرس انطاکی، ایرنائوس،
ترتولیان، آگوستین، و ایفانیوس
بیان کرده اند.

قدیس افرام سوری می‌گوید:

«یهودیان در دعاهای خویش به سوی اورشلیم می‌ایستادند، زیرا آن را مکان مقدس خود می‌دانستند؛ اما ما که فردوس را مسکن نخستین خود می‌دانیم - و فردوس در شرق است - مأموریم شرق را قبلهٔ مناجات خویش قرار دهیم.»

۳. دلایل دیگر که کلیساهای سنتی بر آن اجماع دارند

1. ستاره‌ای که به مجوس ظاهر شد
و ولادت مسیح را اعلام نمود، در
شرق دیده شد: «زیرا ما ستاره‌ او را
در مشرق دیده‌ایم» (متی ۲:۲).

2. هنگامی که خداوند بر صلیب
آویخته شد، چهره‌ او به سوی غرب
بود؛ بنابراین، ما با ایستادن به سوی
شرق، به چهره‌ او می‌نگریم. از
همین رو، در بالای حائل آیکون‌ها
تصویر مسیح مصلوب به سوی غرب
نصب می‌شود تا نمازگزارانی که به

شرق روی کرده‌اند، او را مشاهده
کنند.

3. چنان‌که مسیح از شرق صعود
کرد، در بازگشت دوم خود نیز از
همان جهت خواهد آمد؛ چنان‌که دو
فرشته گفتند: «این مسیح که از میان
شما به آسمان بالا رفت، به همان
گونه که دیدید به آسمان رفت،
بازخواهد آمد» (اعمال رسولان ۱:۱۱).

4. برای تمایز از یهودیان، زیرا آنان به

سمت غرب نماز می‌گزاردند، چون
قدس‌الاقداس در سمت غرب معبد
قرار داشت.

بدین‌سان، کتاب مقدس و آموزه‌های
پدران کلیسا، شرق را جهت ممتاز
دانسته‌اند، زیرا شرق مظهر طلوع نور
است و نشانهٔ امید و
انتظار بازگشت به وطن آسمانی -
یعنی فردوس جاودان.
فیض و رحمت پدر پسر و روح
القدس خدای واحد آمین ... اکنون و

همیشه و تا جميع اعصار آمين